

Nr 180.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.; given Stockholms slott den 31 mars 1952.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; samt

2) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås *dels* att lagarna den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv samt den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1953 *dels ock* att riksbanken för tiden från och med den 1 juli 1952 till och med den 30 juni 1953 måtte vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

F ö r s l a g

till

L a g

om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Härigenom förordnas, att lagen den 3 juni 1949 angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, vilken jämlikt lag den 18 maj 1951 (nr 252) gäller till och med den 30 juni 1952, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1953.

F ö r s l a g

till

L a g

om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Härigenom förordnas, att vad i lagen den 20 december 1946 med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning stadgas i fråga om bankaktiebolags inlåning under tid, som i lagen anges¹, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om inlåning under tiden från och med den 1 juli 1952 till och med den 30 juni 1953.

¹ Jfr 1951: 251.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om *fortsatt giltighet av lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.* samt anför därvid följande.

I en den 6 mars 1952 dagtecknad skrivelse ha *fullmäktige i riksbanken* hemställt att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *dels* att lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1953, *dels ock* att riksbanken för tiden från och med den 1 juli 1952 till och med den 30 juni 1953 måtte vara fristagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse. Fullmäktige ha i skrivelsen tillika anmält att fullmäktige icke hade något att erinra mot en förlängning av giltighetstiden för lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Över nämnda skrivelse ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av *fullmäktige i riksgäldskontoret* samt *bank- och fondinspektionen*.

Lagstiftningen angående bankaktiebolagens kassareserv.

Enligt 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse är bankaktiebolag skyldigt att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa kassareserv till belopp, som tillsammans med den inneliggande kassan motsvarar minst 25 procent av de förbindelser, som det åligger bolaget att vid anfordran fullgöra.

Allt sedan år 1937 ha särskilda bestämmelser — utöver det i lagen om bankrörelse intagna stadgandet — varit meddelade beträffande bankaktiebolags kassareserv. De nu gällande bestämmelserna i förevarande hänseende

äro upptagna i lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

I nämnda lag stadgas följande.

Enligt 1 § äger Konungen i den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt — på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av bank- och fondinspektionen — förordna

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags inneliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst tjugufem procent, av bolagets förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av bankaktiebolags inneliggande kassa och kassareserv, som bolaget jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldigt att redovisa, skall utgöras av, förutom inneliggande kassa, medel innestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel innestående i riksbanken samt att, om bankaktiebolags i riksbanken innestående medel icke uppgå till sålunda föreskrivet belopp, bolaget skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Oavsett vad som föreskrivits vid förordnande enligt a) skall kassareserven utgöra lägst det i lagen om bankrörelse bestämda beloppet.

I 2 § stadgas, att förordnande enligt 1 § må meddelas beträffande samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgå till visst angivet belopp, och att de bankaktiebolag, som förordnandet omfattar, må efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka olika kvotdelar fastställas.

Enligt 3 § må Konungen, efter hörande av fullmäktige i riksbanken samt bank- och fondinspektionen, beträffande visst bankaktiebolag medgiva sådan avvikelse från meddelat förordnande, som med hänsyn till de för bolaget föreliggande särskilda omständigheterna prövas erforderlig.

Av Konungen jämlikt lagen meddelat förordnande må ej äga tillämpning längre än lagen äger giltighet.

Ifrågavarande lag, som trädde i kraft den 1 juli 1949, gällde ursprungligen till och med den 30 juni 1950. Lagen har därefter erhållit fortsatt giltighet, senast genom lag den 18 maj 1951 (nr 252) enligt vilken giltighetstiden utsträckts till och med den 30 juni 1952.

Bestämmelser enligt 1949 års lag ha av Kungl. Maj:t meddelats dels för tiden den 1 oktober 1950—den 30 juni 1951 i kungörelsen den 10 augusti 1950 (nr 483), dels ock, med upphävande av nyssnämnda kungörelse, för

tiden den 1 juni 1951—den 30 juni 1952 i kungörelsen den 18 maj 1951 (nr 253). Efter därom av fullmäktige i riksbanken gjord framställning upphävdes sistnämnda kungörelse genom kungörelsen den 8 februari 1952 (nr 32) med verkan från och med nämnda dag.

I sin förenämnda skrivelse den 6 mars 1952 ha *fullmäktige i riksbanken* erinrat om att ifrågavarande fullmaktslag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv tillkommit som ett penningpolitiskt instrument för att begränsa kreditgivningen. Fullmäktige ha jämväl erinrat om de överläggningar som i början av detta år ägt rum mellan riksbanken och bl. a. affärsbankerna rörande möjligheterna att genom en mera restriktiv kreditgivning skapa ökade förutsättningar för en stabilisering av penningvärdet. Sedan överläggningarna kring månadsskiftet januari/februari lett till positivt resultat hade kungörelsen den 18 maj 1951 (nr 253) med förordnande jämlikt ifrågavarande fullmaktslag, efter därom av fullmäktige gjord framställning, upphävts med verkan från och med den 8 februari 1952. Även om fullmaktslagen sålunda för närvarande icke utnyttjades ansåge fullmäktige likväl att densamma borde bibehållas i beredskapssyfte, av vilken anledning fullmäktige föresloge att den erhöles förlängd giltighet under förslagsvis ett år.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha meddelat, att fullmäktige med hänsyn till föreliggande omständigheter för sin del tillstyrkte bifall till den i ärendet gjorda framställningen.

Bank- och fondinspektionen har uttalat att inspektionen icke ville motsätta sig den begärda förlängningen av giltighetstiden. Inspektionen hade tidigare i olika sammanhang uttalat att gällande författning vore behäftad med vissa svagheter och att inspektionen därför helst skulle se att densamma bleve upphävd eller, om en beredskapslagstiftning på området ansåges erforderlig, ersattes av föreskrifter, som mera direkt toge sikte på den särskilda kassareservlagstiftningens penningpolitiska uppgift att möjliggöra en begränsning av kreditgivningen. Då emellertid riksbanken, enligt vad erfarenheten gäve vid handen, kunde i annan ordning vinna gehör för sina appeller om kreditbegränsning, torde kassareservlagstiftningen även om dess giltighetstid förlängdes icke behöva sättas i kraft. Med hänsyn härtill och då förenämnda svagheter icke vore av den art, att de behövde äventyra lagstiftningens syfte, ville inspektionen dock icke motsätta sig den begärda förlängningen av giltighetstiden.

Departementschefen. I likhet med bankofullmäktige och de i ärendet hörda remissinstanserna anser jag det åt Konungen lämnade bemyndigandet att meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv fortfarande böra bibehållas och biträdes i enlighet härmed förslaget, att 1949 års lag förlänas fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1953.

Lagstiftningen angående bankaktiebolagens inlåning.

I 49 § 1 mom. lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse stadgades, enligt lagrummets ursprungliga lydelse, att bankaktiebolags inlåning icke finge överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Genom särskilda lagar med temporär giltighet, utfärdade under åren 1917, 1918, 1919 och 1920, sattes nämnda regel ur kraft såvitt angick bankbolag, vars egna fonder uppgingo till minst fem miljoner kronor. Från och med den 1 januari 1921 avvecklades denna provisoriska lagstiftning, därvid med stöd av dåmera vunna erfarenheter åt 49 § 1 mom. gavs den förändrade avfattning, som ännu gäller. Enligt den lydelse, lagrummet sålunda erhållit, skiljes mellan bankaktiebolag med mindre och större fonder. För bankaktiebolag, vars egna fonder uppgå till högst fem miljoner kronor, får inlåningen allenast med det belopp, som motsvarar vad för bolagets räkning inestår hos annat inländskt bankbolag, överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Uppgå de egna fonderna till mera än fem miljoner kronor, må inlåning äga rum högst till belopp av tjugufem miljoner kronor ökat med nio gånger skillnaden mellan beloppet av bolagets egna fonder och fem miljoner kronor, dock att inlåningssumman icke må överstiga åtta gånger beloppet av bolagets egna fonder.

Till bankbolags egna fonder räknas i förevarande sammanhang grundfond, reservfond och dispositionsfond men icke balanserade vinstmedel. Efter det beslutet om omläggning av uppborädsförfarandet fattats jämnställas med dispositionsfond enligt praxis skattereserver, i den mån de icke längre behöva tagas i anspråk för det ursprungligen avsedda ändamålet.

Jämväl efter ingången av år 1921 ha emellertid banklagens bestämmelser genom tillfällig lagstiftning modifierats, senast genom *lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning*.

Enligt vad i nämnda lag stadgas må bankaktiebolag — utan hinder av bestämmelserna i 49 § 1 mom. lagen om bankrörelse — under tiden intill utgången av juni månad 1949 mottaga inlåning med

dels ett belopp motsvarande summan av

- a) bolagets inneliggande kassa;
- b) vad för bolagets räkning inestår hos Sveriges riksbank eller riksgäldskontoret eller å postgiro eller hos annat inländskt bankaktiebolag med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning;
- c) bolaget tillhöriga, å inländsk bank dragna checkar samt av sådan bank utställda egna växlar, betalbara vid anfordran;
- d) marknadsvärdet, dock högst nominella värdet, å bolaget tillhöriga av svenska staten utfärdade skattkammarväxlar samt å sådana bolaget tillhöriga obligationer, vilka utfärdats av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, under förutsättning att obligationernas återstående löptid icke överstiger fem år;

e) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å sådana bolaget tillhöriga obligationer, som avses under d) men vilkas återstående löptid överstiger fem år; samt

f) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å andra bolaget tillhöriga inhemska obligationer, vilka äro av fullgod beskaffenhet;

dels ock ett belopp motsvarande, om bolagets eget kapital icke överstiger fem miljoner kronor, sex gånger det egna kapitalet samt, om bolagets eget kapital är större än nyss sagts, trettio miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan bolagets eget kapital och fem miljoner kronor.

Enligt vad i lagen vidare stadgas skall vid tillämpningen av nyssnämnda bestämmelser såsom inlåning anses — utöver vad som är att anse såsom inlåning enligt lagen om bankrörelse — ej mindre belopp, för vilka bolaget ansvarar på grund av egna accepter eller som tillförts bolaget genom försäljning av postremissväxlar eller genom rediskontering eller försäljning av andra växlar, än även beloppet av de garantiförpliktelser, som bolaget iklätt sig, i den mån dessa förpliktelser icke täckas av hos bolaget insatta, till bolaget pantförskrivna medel.

I lagen den 3 juni 1949 (nr 313) om fortsatt tillämpning av nyssnämnda lag har förordnats att vad där stadgas i fråga om bankaktiebolags inlåning under tiden intill utgången av juni 1949 skall äga motsvarande tillämpning i fråga om inlåning under tiden därefter intill utgången av juni 1951. I lagen den 18 maj 1951 (nr 251) har lämnats motsvarande förordnande i vad avser inlåning under tiden från och med den 1 juli 1951 till och med den 30 juni 1952.

I sin förut omnämnda skrivelse den 6 mars 1952 ha *fullmäktige i riksbanken* erinrat om att giltighetstiden för 1946 års lag utlöpte den 30 juni 1952. 1949 års banklagssakkunniga hade i sitt förslag till lag om bankrörelse för utformningen av inlåningsbestämmelserna i princip utnyttjat det system som kommit till användning i 1946 års lag. Fullmäktige kommo att i annat sammanhang yttra sig över de sakkunnigas förslag. I avvaktan på en definitiv reglering av inlåningsrätten hade fullmäktige intet att erinra mot en förlängning av 1946 års lag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha meddelat att fullmäktige i avvaktan på en definitiv reglering av bankaktiebolags inlåningsrätt ej hade något att erinra mot en förlängning av 1946 års lag i ämnet.

Bank- och fondinspektionen har uttalat att inspektionen — med hänsyn till att någon definitiv reglering av affärsbankernas inlåningsrätt på grundval av banklagssakkunnigas förslag tydligen icke kunde ske före den 30 juni 1952 — ville tillstyrka att 1946 års provisoriska lag erhöles förlängd giltighet till och med 30 juni 1953.

Departementschefen. Av förarbetena till lagen med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning framgår, att denna lagstiftning tillkommit såsom ett provisorium i avvaktan på att definitivt förslag skulle framläggas rörande bankernas inlåningsrätt. 1949 års banklagssakkunniga ha den 31 januari 1952 avgivit förslag till lag om bankrörelse m. m. Någon definitiv reglering av inlåningsrätten på grundval av nämnda förslag kan emellertid uppenbarligen icke hinna ske före den 30 juni 1952, då giltighetstiden för 1946 års lag utlöper. Jag tillstyrker därför att lagen får fortsatt giltighet för tiden till och med den 30 juni 1953.

Fråga om fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar med guld.

Genom kungörelsen den 8 juni 1951, nr 389, har riksbanken för tiden till och med den 30 juni 1952 medgivits befrielse från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

I sin skrivelse den 6 mars 1952 ha *fullmäktige i riksbanken* erinrat om att frågan om riksbankens sedelutgivningsrätt på längre sikt vore föremål för utredning genom särskilda utredningsmän. I skrivelse den 20 februari 1952, över vilken fullmäktige komme att avgiva yttrande, hade utredningsmännen bl. a. meddelat, att deras uppdrag ej kunde fullgöras inom sådan tid att därav föranlett förslag om definitiv lagstiftning i frågan kunde framläggas under innevarande års riksdag. I avvaktan på definitiv reglering av sedelutgivningsrätten och så länge stadgandet i § 72 regeringsformen om guldinlösningsskyldigheten kvarstode, borde fortsatt befrielse från guldinlösningsskyldigheten medgivas, förslagsvis för ytterligare ett år.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha uttalat att fullmäktige med hänsyn till föreliggande omständigheter för sin del tillstyrkte bifall till den i ärendet gjorda framställningen.

Bank- och fondinspektionen har uttalat att det vore tydligt att de omständigheter, som tidigare föranlett befrielse från guldinlösningsskyldigheten, fortfarande vore för handen; inspektionen hade därför intet att erinra mot att riksbanken för ytterligare ett år medgaves sådan befrielse.

Departementschefen. I enlighet med bankofullmäktiges förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1952 till och med den 30 juni 1953 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Departementschefens hemställan.

I enlighet med vad i det föregående anförts ha inom finansdepartementet upprättats förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv samt

2) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över dessa författningsförslag — vilka såsom *Bilaga*¹ torde få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag — måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Nils Fjellander.

¹ Bilagan, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 26 mars 1952.

Närvarande:

justitieråden EKBERG,
STRANDBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 21 mars 1952 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 14 mars 1952, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) *lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv samt*

2) *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen i finansdepartementet C. V. Åbjörnsson.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Olle Lundberg.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
31 mars 1952.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, lagrådets den 26 mars 1952 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 14 mars 1952 remitterade förslagen till

1) *lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; samt*

2) *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.*

Föredragande departementschefen hemställer — under hänvisning till att dessa två lagförslag av lagrådet lämnats utan erinran — att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga nyssnämnda två lagförslag,

dels ock medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1952 till och med den 30 juni 1953 vara frislagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Birgit Warholm.